

σχήματα

David Chytraeus, Tabula complectens summam secundi libri rhetorices, de elocutione, et inprimis de figuris grammaticis et rhetoricis, Rostock 1570

ELOCUTIO, quae pura et perspicua oratione res propositas exponit, et idoneis Figuris ac Ornamentis illustrat et amplificat: duabus praecipuis partibus constat: **SERMONE** emendato, proprio et perspicuo, seu **GRAMMATICO**: qui consistit in

Verbis Singulis, quorum copia et delectus habendus est
    Iusta constructione, iuxta Regulam Syntaxeos

PHRASI,

Seu coniunctione verborum,
    quae non tantum cum Regulis Grammaticae congruit, sed etiam unitetur consuetudinem et exempla veterum qui recte et eleganter latine locuti sunt

Compositione,
    numerosa et concinna.

FIGURIS, quae ornatus causa adhibentur orationi: et sunt, ceu novae formae indutae verbis aut orationi: mutatae vel significatione, vel pronunciatione, vel accentu, vel constructione usitatae, et c. Et sunt vel

GRAMMATICAE, videlicet mutationes vel conformationes

Unius dictionis, ut **TROPI** <**SCHEMATA**,
vel Orationis, in Significatione.

Ut **TROPI** Orationis:

Allegoria,
Aenigma,
Proverbium,
Ironia,
Sarcasmus,
Antiphrasis,
Accismos,

Constructione

1. *Synthesis*,
2. *Zeugma*,
3. *Syllepsis*,
4. *Prolepsis*,
5. *Antiptosis*,
6. *Synecdoche*,
7. *Evocatio*,
8. *Enallage*,
9. *Hyperbaton*,
10. *Synthesis (!bis?)*,
11. *Eclipsis*,
12. *Anapodoton*,
13. *Aposiopesis*,
14. *Epanalepsis*,

Situ Verborum SCHEMATA LEXEOS,

quibus in integra oratione,
ordo et situs verborum xxxx
i(n) vulgari consuetudine
Grammatici vertentur (?). :

1. *Repetitio*,
2. *Copulatio*,
3. *Traductio*,
4. *Asyndeton*,
5. *Polysyndeton*,
6. *Homoeoptoton*,
7. *Homoeoteleuton*,
8. *Hypallage*,
9. *Paronomasia*,
10. *Antanaclasis*.

-----

s. Unius dictionis---> TROPI, SCHEMATA

s. Orationis ----> significatione/ constructione/ Situ Verborum

-----

Tropi

mutantes
significationem
propriam et usitatam
in non propriam, ut

1. *Metaphora*

2. *Metalepsis*,
3. *Synecdoche*
4. *Metonymia*,
5. *Antonomasia*,
6. *Catachresis*
7. *Onomatopoeia*
8. *Hyperbole*
9. *Tapinosis*
10. *Icon*

Schemata

L e x e o s Grammatica,
 qua non mutant
 significationem, sed
 vel pronuntiationem,
 vel accentum, vel
 partes orationis,
 vel partium accidentia
 transformant. Et sunt
 vel ORTHOGRAPHICA

[qua usitatam pronuntiationem, vel scriptionem mutant, ut:

1. *Prosthesis*,
2. *Epenthesis*,
3. *Paragoge*,
4. *Aphaeresis*,
5. *Syncope*,
6. *Apocope*,
7. *Antistoichon*,
8. *Metathesis*],

PROSODICA [ut:

1. *Ecstasis*,
2. *Systole*,
3. *Diaeresis*,
4. *Synaeresis*,
5. *Lynaloepe*,
6. *Ecthlipsis*],

ETYMOLOGICA, Horum
 commune genus est

Enallage, huius species sunt:

Antimeria, cum pars orationis pro parte sumitur,

Heterosis, cum accidens partis accidente sumitur.
De his Linacer, lib. 2 et 6.

GRAMMATICAE vs. RHETORICAE
-----

s. RHETORICAE, vel sunt ---->
SCHEMATA DIANOEAS/ FIGURAE AMPLIFICATIONUM

SCHEMATA DIANOEAS,
qua nec significationem, nec
situm verborum mutant,
sed addunt affectus et
motus orationi(s?)
Horum praecipue sunt:

1. *Interrogatio*,
2. *Subjectio*,
3. *Exclamatio*,
4. *Dubitatio*,
5. *Paradoxon*,
6. *Communicatio*,
7. *Praeteritio*,
8. *Aversio*,
9. *Licentia*

FIGURAE AMPLIFICATIONUM

quae non tantum ornant, verumetiam verbis et rebus augent et dilectant corpus orationis.
Oriuntur autem pleraeque ex locis Dialecticis.

EX DEFINITIONE

Synonymia,
Expolitio,
Auxesis,
Miosis

EX DIVISIONE

Merismos,
Congeries,
Incrementum

A GENERE

Transferre
Hypothesin

*ad Thesin,
Gnomae,
No:emata,
Epiphonema*

EX CAUSIS

*Aetiologia,
Translatio,
Color,
Climax*

EX CONTRARIIS

*Antithesis,
Antimetabole,
Inversio,
Communicatio,
Correctio,
Reiectio,
Occupatio,
Concessio,
Paradiastole*

EX SIMILIBUS

*Exempla,
Apologi,
Parabola,
Comparatio,
Prosopopoeia,
Dialogismos*

EX CIRCUMSTANTIIS

*Prosopographia,
Topographia,
Chronographia,
Pathopoeia,
Signa,
Hypotheses, et c.*